

Viti Amerbachij in artem poëticam Horatij commentaria.

<https://hdl.handle.net/1874/456607>

3

pe

VITI AMER

BACHII IN ARTEM PO

ëticam Horatij commen
taria.

ARGENTORATI M. D. XLIII.

Cum Gratia & Priuilegio Casareo.

A M I C V S A D A V
thorem.

Carpitur in uiuis uirtus, post fata quiete
Viuere cum grata posteritate solet.
Fortiter interea duros perferre labores
Te decet, atq; tuis nos cumulare bonis.
Tempora nos alij sed longa precabimur omnes
Vitæ, Vite, tuæ, propitiumq; Deum.

Idem ad lectorem.

Hoc lector candore legas, relegasq; libellos,
Quo dat eos docti Musa benigna uiri,
Qui, studijs quò plus fructus comunib. affert,
Hoc debet cunctis carior esse bonis.
Induit utilitas merito sibi nomen honesti,
Quæ de priuato publica facta bono est.
Hac igitur non parte minus uenerabilis ille est,
Qui facili multis commoda mente parit.

Vitus

VITVS AMERBACHI
us Bonauenturæ Roslero Gor
litsensi S. D.

Riennium ferè nunc est,
cum libellum Horatij de
arte Poëtica publicè hîc
enarraui, &, quia uide
bar & alijs, & mihi non malam in
conscribendis, & dictandis annota
tionibus operam nauasse, ac ideo
facturus, quod pluribus in commu
ne esset, non nihil profuturum, si cu
rarem, ut dispersæ latius extarent,
non quidem certè sapientibus, aut
eruditjs ualde, sed pueris, & illis im
peritoribus, non potui hanc lucu
bratiunculam diutius premere, a
deoq; tineis tantum, & blattis arro
dendam relinquere. Quanquam au
tem & aliorum ueterum etiam ex
positiones huius libelli habentur,
cum tamen haud mihi satisfaciunt

in omnibus locis, & horum alij breuius, alij prolixius, alij non ea ratione, quæ iam est usitata in scholis, eum enarrauerint, putauit meam quoque sententiam non incommode audiri posse, quam ita studui temperare, ut nihil temere, quod ab alijs expositum esset, reprehenderem, & quæ iudicarem addenda esse, adderem, quæque aut ab alijs obseruata essent, aut non multum ad rem pertinerent, ommitterem; Ac in hoc singulariter incubui, ut obscuriores locos illustrarem, præcipue, quod ad simplicem, & puerilem sensum attinet, ac rationem quandam sermonis, quæ, ut in alijs omnibus habet proprium quiddam, ita in hoc Poëta non paulo durior est, ac obscurior. Sed interim, dum hoc meditor facere, non paruæ difficultates occurrunt mihi. Cogito enim quàm sint exasperata, & exulcerata hæc
tem

tempora, in quibus non modò elo-
qui, & scribere, quę sentias apud ani-
mum, non sit tutum, sed etiam nutu
propemodum, & gestu significare,
ne dicam etiam cogitare. Ac inde
sunt tot conuicia, tam inhumanę ex-
postulationes, insectationes plus
quàm barbaricę, maledicta inaudita,
ut de iocis aliquando scurris etiã
indignis taceam. Et hæc omnia in-
ter Christianos, ac in tractatione res-
rũ sepe grauissimarum. Verē nunc
est etas illa ferrea, de qua Poëtæ scri-
bunt, ac fugere pudor, uerumq; fi-
desq;

*In quorum subiere locum fraudesq; doliq;
insidieq; & uis, & amor sceleratus habendi.*

ut inquit ille. Quis iam non audit
frequenter hæc tragica, hæreticus,
Epicureus, impostor, blasphemus,
& alia non dicenda? Iam qđ non ra-
rò iudicant, & damnant uel hos, uel
illos imperiti, ἡγεῖν πρὶν ἀμφοῖν ἀκροῦσθαι,

A in quod

quod & in familia, non modò in iur-
dicijs Reipub. fieri consuevit, quo-
modo non uideatur esse ut turpissi-
mum, ita etiam perniciosissimum.
Quis autem serio studet remediũ
his tantis malis afferre? Quasi uerò
non possit esse Ecclesia sine his ue-
lut procellis intestinis, & ciuilibus
tempestatibus. Utinam exoriretur
aliquis uel Constantinus, uel Theo-
dosius, uel Martianus, qui tandem
his turbis imponeret aliquod pium,
& dignum Christianis hominibus
silentium. Quod iam dudum nobis
multi persuasimus de Carolo no-
stro Imp. qui non parũ etiam in hac
re laborauit hactenus, & non desi-
nemus in eo mentem, constantiam,
& successum, qualia fuerunt in illis
Imp. expectare. Felicissimum dice-
rem illum diem, & non tantum si-
gnandum albo lapillo, sed totum
deaurandum, & exosculandum.
Quan

Quamquam autem res uideretur ad exitium spectare, non tamen ego de sinam & uotis assiduis optare concordiam, & spe pertinace pacem expectare tantisper, dū uiuam, idemq̄ censeo faciendum esse omnibus pijs, uti haud dubiè faciunt, ac magis, quàm ego uel intelligere, uel suspicari possum. Non enim desunt exempla in historijs, ubi post longas, & grauiores iactationes tranquillitas, & pax tamen est tandem ecclesie restituta. Verum hæc longius excurrerunt mihi, q̄ proposueram.

De meis difficultatibus inceperā dicere, quas quia semel adire cepi, uix nunc possum ab eis pedem referre, ac sane, ut alia quædam, ita hoc opusculū qualecunq̄ est, fortunæ committo: Precor ei tamen illam propitiam potius, quàm uel aduersam, quod esset aut stulticiæ, aut crudelitatis, uel neutram, quod uel negli-

gentiam, uel contemptum argueret, ac nondum totam spem de felici euentu abiecti, ad quod tuum Bonauentura studium, & beneuolentia non habebit nullum pondus. Nam si tibi placuisse meum laborem intellexero, & si durius alicubi exceptus fuerit, putabo tamen illi non omnino deesse commodum hospitem, quem etiam hac epistola mecum huius libelli uelut cōmunem defensorem constitutum uolo. Sic enim erga me haecenus te gessisti, eo studio me persecutus es, ut non possim de te mihi non summam beneuolentiam, amorem, & operam polliceri. Vale. datum Vuittebergæ v. Calend. Septemb.

An. Do. 1542.

In ar

IN ARTEM

POETICAM HORATII
commentaria.

PRAEFATIO.

Non est ignotus po-
ëta pueris etiam
Horatus. Quare
nihil est opus de il-
lo multum uerbo-
rum facere, præ-
sertim cum sint,
qui hoc fecerunt,
in promptu, nec

uehementer hoc faciat ad intelligendum
opus quod instituiimus exponere. Quam-
plericq; ualde sunt in talibus rebus occupati,
ac interim aut prorsus omittunt, aut leui-
ter admodum attingunt ea, quæ officium
interpretis requirebat. Non reprehendo
cuiusquam diligentiam, sed habendum esse
delectum censeo, ac ita rem agendam, ut hæc
illis in tractando præponantur. Vim enim
& sententiam suscepti operis explicare præ-
cipu-

cipuum est, et huc omnes cogitationes, dili-
 gentia, conatus, & studium interpretis de-
 bent referri singulariter. Monet in hoc poe-
 mate Horatius multa utiliter, & docet uo-
 lentem fieri poëtam, idq; uel titulus operis
 indicat, non tantum tradens præcepta scri-
 bendorū poematum, quæ uaria sunt, pro
 cuiuscq; natura, sed una, & non minore dili-
 gentia repræhendens uicia, pro ut conue-
 nit, cum sint *ἐναδιπτότερά τὰ πρὸς ἄλλα
 τιθέμενα*, ut inquit Aristoteles, atq; ab ea sa-
 ne parte incipit opusculum. Non autem le-
 gi debet ideo tantum, ut discamus poemata
 facere, cum in eo genere hoc tempore per-
 pauci uersentur, & si qui uersantur, serè tan-
 tum in componendo aut Heroico, aut Ele-
 giaco, aut Lyrico uersantur, sed etiam com-
 ponendarum orationum, scribendarum
 epistolarum, interpretandorum, & concili-
 andorum ueterum authorum, quod serè so-
 let his temporibus ab eruditis fieri, histori-
 am, aut alia similia faciendi gratia. Multa
 enim hic generalia præcepta continentur,
 quæ non minus alijs scribentibus obseruan-
 da sunt, quam Poetis, ut de contectendis re-
 cte partibus operum, de apte scribendo, &
 uitanda cocozelia, de metaphoris, de nouan-
 dis

disuocabulis, & similibus alijs. Et propter
 has quidem causas, maxime legendus est
 hic libellus. Deinde sunt etiam aliæ, præser-
 tim his nostris seculis, in quibus magna est
 doctrina, linguam tantum latinam utcunq;
 & non barbare prorsus intelligere, ac usur-
 pare posse, uocabula, phrasis, quæ tametsi
 non est in hoc scriptore optima, latina ta-
 men est, & digna, qua utamur in loco, sen-
 tentiæ, similia, exempla, & figuræ. Non
 enim ita ieiunus, & aridus est Horatius, ut
 nonnullis uideatur, nec frustra conseruatus
 ad hæc nostra usq; tempora, sed non habet
 opus meo præconio, aut defensione. Ad
 præcepta nos potius conferemus, quæ reci-
 tabimus ordine, & non exponemus ambi-
 tiose, permittemus hoc ociosioribus.

*Humano capiti ceruicem pictor equinam
 Iungere si uelit, & uarias inducere plumas,
 Vndiq; collatis membris, ut turpiter atrum
 Desinat in piscem mulier formosa supernè:
 Spectatum admissi risum teneatis amici?
 Credite Pisones isti tabulæ fore librum
 Persimilem: cuius uelut ægri somnia, uanæ
 Fingentur species, ut nec pes, nec caput uni
 Reddatur formæ.*

Incipit

Incipit opus à descriptione monstrorum, quod componit ex diuersorum animantium partibus, ut ostendat foeditatem carminis, quod similiter est congestum ex membris non consentientibus, & pugnantibus inter se natura. Atque ita non significat uiciosam dispositionem, sed monstruosam compositionem, ut uicium inuentionis, ac materiae. Talia sunt in Poetis Centauri, Chimera, Scylla, Minotaurus, in natura hominis bicipites, & alia, quae monstra, seu portenta, communis lingua appellat à praesignificandis rebus futuris: Physici proprias causas tantum considerantes uocant errores naturae. Illustris est haec similitudo, & non obscure demonstrat materiae uicium tantum notari, non dispositionis, quam nonnulli nunc malunt oeconomiam appellare Graeca uoce, cum non desit latina. Huc etiam altera similitudo facit de somnijs aegri. Ut autem horum somni sunt inaequales, & interrupti, sic etiam non coherent somniorum partes, hoc est ex diuersis naturis constant plurimum, hoc enim est, quod dicit, nec pes, nec caput uni reddatur formae, hoc est, ut pes non sit eiusdem animantis, cuius est caput. Ac forma significat hic speciem exter-

nam

tam unius animantis, & simplicis, ut sic dicam, id est, non degenerantis à sua specie in illa parte. Sic etiam Lucianus præcipit in libello de scribenda historia, & unâ simile monstrum depingit his uerbis, *χρὴ δὲ μὴ οὕτως, ἀλλ' ὅμοια τὰ πάντα, καὶ ὁμόχρστα εἶναι καὶ συνάδου τῆ κεφαλῆ τὸ ἄλλο σώμα, ὡς μὴ χρυσοῦν μὲν τὸ κράνος εἶναι, θώραξ δὲ πάνυ γελοῖος ἐκ ῥακῶν ποδῆρ, ἢ ἐκ δερμάτων σαπρῶν συγκεκατυμένους, καὶ ἢ ἀσπίς οἰσυῖνη, καὶ χοιρίνη ποδὶ ταῖς κνήμας. &c.*

Pictoribus, atq; Poëtis,

Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

Scimus, & hanc ueniã petimusq; damusq; uicissim.

Sed non ut placidis coëant immitia: non ut Serpentes auibus gementur, tigribus agni.

Est occupatio, id est, responsio ad hoc, quod obiici poterat. Poterat autem obiici quòd Poetarum sit magna libertas, aut licentia. Respondet per quandam concessionem, fateor, sed modus tamen quidam debet seruari, & nihil faciendum est, quod à natura abhorreat. Quanquam Lucianus dicat, unam legem Poetæ esse, τὸ δλόζαμ. Quod tamen

14 IN ARTEM POETIC.

tamen facile potest cum hoc Horatii præcepto concordari. Si addatur, quod est in Luciano, poetam esse ἐνδρου καὶ κάρτοχου ἐκ μυσῶν. Quod ex Platonis Ioue mutuatus est.

Incoeptis grauibus plerunq; & magna professio
 Purpureus, latè qui splendeat, unus & alter
 Adsuitur pannus: cum lucus & ara Dianæ;
 Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,
 Aut flumē Rhenum, aut pluuius describitur arcus.
 Sed nunc non erat his locus: & fortassè cupressum
 Scis simulare. Quid hoc? si fractis enatat expes
 Nauibus, ære dato, qui pingitur? Amphora cœpiti
 Institui, corrente rota cur urceus exit?

Non est nouum hic præceptum, sed pertinent hæc ad præcedentia. Recitat autem exempla Horatius, in quibus illam sceditatem compositionis ostendit, ac sunt uelut ac cōmodatio præcedentis similitudinis, quasi diceret, sicut pictor, si iungat equi ceruicem humano capiti &c. merito rideretur, ita ridendus est poeta, qui cum instituit rem grauem, & magnam describere, delabitur in aliquid quem puerilem, & tenuem locum, in descriptionem rei paruæ, & ad uoluptatem tantum, ac delectationem comparatæ, ut sunt
 ferè

ferè digressiones in Poetis, & alijs scriptoribus, non quòd non liceat in grauioribus etiam scriptis aliquando uelut remittere sty lum, & in locum amoeniorem expaciari, sed quod non fiat ab illis in loco, aut interim in stituta materia non pertractetur, aut potius ad inceptum non redeatur, sed desinatur in aliud humilium, quàm est inchoatum, & propositum. Et hoc est, quod dicit, Amphora cepit institui, currente rota cur urceus exit. Est enim uas longe maius, & nobilius amphora, quàm urceus.

Deniq; sit quod uis, simplex duntaxat, & unum.

Conclusio primi præcepti, quæ clare ostendit, hæctenus tantum unum præceptum, & id quidem de sola uitanda monstrosa compositione inuentæ materiæ tractatum esse. Nam simplex est, quod constat partibus natura cõsistentibus, ut homo, cuius omnes partes sunt humanæ. Duplex, quod ex duarum naturarũ, seu specierum partibus est cõpositum, ut Centauri, qui ex homine, & equo sunt conflati, & propterea *dyquês* ab Iliade appellantur. Triplex, quod ex triũ Multiplex, quod ex multarum partibus est cõstitutum. Sic de alijs. Vnum est idem, quod

quod simplex, nec pertinet hoc ad ordinem, seu dispositionem, cuius uitium non efficit duplicitatem, aut multiplici-
tatem, seu per-
turbationem, seu confusionem.

*Maxima pars uatum pater, & iuuenes patre digni,
Decipimur specie reſti. breuis eſſe laboro,
Obscurus fo. ſectantem leuia nerui
Deficiunt, animiq; : profeſſus grandia turgel,
Serpit humi tutus nimium, timidusq; procella.*

Secundum præceptum, quod de generibus orationum docet, quæ sunt humile, medium, & grande, quorum tractationem habes & alibi, & in oratore perfecto. Vult autem præceptum, ut aptemus uerba, & orationem rebus, & grandia magnifice, humilia sedate, media graui-
ter efferamus, aut potius, ne in cognata uicia prolabamur, quam sit hoc facere procliuè. Horatius uide-
tur quatuor facere, sed breue aut idem est, quod humile, aut sparsum quodammodo in alia omnia. Per, sectantem leuia, id est polita, & ornata, intelligit mediocri genere uentem. Valet autem subtile in probando, modicum in delectando, uehemens in flectendo, ut ait Cicero, mutatis communibus appellatio.

pellationibus . Tutus nimium timidusq̄
 procellæ, est, qui non audet se aliquando at
 tollere, quod etiam in humili genere licet a
 aliquando, sed humi serpit. Et hoc est, quod
 dicit Quintil. Ita dum timent, ne aliquando
 cadant, semper iacent. Et Plī : Iun : Item fre
 quentior currentibus, quàm reptantibus
 lapsus, sed his non labantibus nulla laus, il
 lis nonnulla etiam si labantur. Sicut autem
 in moribus uirtutibus cognata sunt uicia,
 ut alicubi Cicero dicit, nihil uirtutibus esse
 tam cognatum, quàm uicia, ita in oratione.
 Hoc est, quod sæpe decipimur, & ferè ipsi
 blandimur nostris uicijs, & uirtutum nomi
 na imponimus, ut Persius de matribus testa
 tur, quod corporū uicia mutant in uirtutes
 nominibus. Obseruari debet in his uerbis,
 breuis esse laboro, ellipsis particulæ Si.

*Qui uariare cupit rem prodigialiter unam,
 Delphinum syluis adpingit, fluctibus aprum.
 In uitium ducit culpæ fuga, si caret arte.*

Hyperbaton est in hoc loco, ut Linacer,
 ut alia solet, erudite sentit, ac pertinet prodi
 gialiter, ad uerbum appingit, non ad uaria
 re. Est autem tertium præceptum, quod de
 moderanda rerum uarietate monet. Est

B enim

enim μεταβολὴ πάντων γλυκὴ, ut inquit Euripides, imò sæpe necessaria propemodum, id quod norunt ij, qui sæpe de iisdem rebus apud eosdem homines docuerunt, & intelligunt qui hoc obseruarunt in doctoribus. Constat autem uarietas partim in uerbis, & orationibus, partim exornationibus, quas figuras Latini, Græci uocant Schemata, ut sit huius loci sententia per similitudinem, sicut pictor prodigiosam tabulam faceret, ac peccaret grauius, si uarietatis gratia Delphinum in syluis depingeret, qui in aquis degit, & in aquis aprum, qui degit in syluis: ita peccaret Poeta, qui tractans eandem rem non apte aut in loco, aut contra, quàm iudicium eruditorum approbat, describeret, uariandi poematis, & ita, ut sit, leuandi tedij causa: recitatur hæc figura, Delphinum syluis &c. inter prouerbia, sicut illa præcedens, Simulare cupressum.

*Aemylium circa ludum faber Imus, & unguis
Exprimet, & molleis imitabitur ære capillos.
Infelix operis summa, quia ponere totum
Nesciet. hunc ego me, si quid componere curem,
Non magis esse uelim, quàm prauo uiuere naso,
Spectandum nigris oculis, nigroq; capillo.*

Quar.

Quartum præceptum de consentientia, si
 nis cum reliquo opere, non in diuersæ natu-
 ræ partibus, ut in primo præcepto, sed de
 magnitudine, & alijs accidentibus: Latini
 proportionem, Græci *συμμετρία* uocant.
 Non autem, ut hoc etiam admoneam, ubiq;
 simpliciter, & pueriliter præcipit, sed osten-
 dendo sæpe tantum uicia, quod est in tali-
 bus poematis consuetum, adeoq; uarie, ut
 facile non prorsus hebes lector animadu-
 tit.

*Sumite materiam uestris qui scribitis æquam
 Viribus: & uersate diu, quid ferre recusent,
 Quid ualeant humeri, cui lecta potenter erit res,
 Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.
 Ordinis hæc uirtus erit, & Venus, aut ego fallor,
 Ut iam nunc dicat, iam nunc debentia dici,
 Pleraq; differat, & præsens in tempus omittat.
 Hoc amet, hoc spernat promissi carminis author.*

Ut non eadem sunt hominum ingenia,
 sicres non sunt eadem, sed aliæ sunt alijs ob-
 scuriores, difficiliore, & grauiore. Hic
 itaq; iubet Poeta quenc; scripturum ali-
 quid ingenij uires metiri, & pro illis mate-
 riam sibi deligere, ne, si maiorem sumat, in
 scribendo concidat, si minorem, indignum

B ij seopus

se opus faciat. Sequuntur hoc studium duo commoda, eloquendi uis, & ordo. Nam, qui rem suis uiribus conuenientem elegerit, & de ea cogitauerit diligenter, facile tum uerba, tum orationes illi incident, sicut alibi dicit, Verbaq; præuisam rem non inuita sequentur, & in suum quæq; locum uel sua sponte uenient, ne turbetur aliquid in ordine. Sicut autem hoc fieri solet in carmine, ita etiam debet fieri in alijs omnibus scriptis, estq; hoc etiam unum ex generalibus præceptis, nec est difficile uidere in experiendo, quæ quibus melius, & rectius possimus tractare, & præceptores discipulos priuatim admonere de hac re debent. Addita est ordinis hic etiam obiter uelut definitio, ut in uersu, Hoc amet, hoc spernat, &c. aut repetitio huius quinti præcepti, aut præceptum insertum, sed etiam obiter de ordine, ut sit sententia, hoc amet, id est, iam dicat iam dicenda, & hoc spernat, id est, differat, quæ sunt differenda.

*In uerbis etiam tenuis, cautusq; serendis
Dixeris egregie notum si callida uerbum
Reddiderit iunctura nouum, si forte necesse est
Indicijs monstrare recentibus abdita rerum, &
Fingere*

*Fingere cinctutis non exaudita Cethegis,
Continget, dabiturq; licentia sumpta pudenter.*

Sextum præceptum, est de Metaphoris. Quid autem sit metaphora, quid ordo, & si miles res, ex Cicerone, & Quintili: disci debet. Cum dicit, in uerbis tenuis, cautusq; ferendis, uult non temere nouas dictiones faciendas esse, potiusq; factis nunc utendum per translationem, quæ etiam est quædam uocis nouatio, quam de nouo confictis, nisi necessitas hoc aliqua postulet. Bombarda, & Tarantara sunt prorsus nouæ, fides, crux in Theologia sunt usu, & per quandam translationem nouæ. Ac est sane in omnibus linguis plurimum translationum, & hoc partim ob alias causas, partim, quia uocabula sunt finita, res autem infinitæ, ut alibi Arist: dicit. Cinctutis hic dictum est pro cinctis per Epêthesin, ut est hoc Ouidij in Fast.

Semicaper coleris cinctutis Faune Lupercis.

Et noua, fictaq; nuper habebunt uerba fidem, si Græco fonte cadant parce detorta. Quid autem Cecilio, Plautoq; dabit Romanus, ademptum Vergilio, Varioq;? ego, cur acquirere pauca

B in Sipos

*Si possum inuideor? cum lingua Catonis & Enni
Sermonem patrium ditauerit, & noua rerum
Nomina protulerit? Licuit, semperq; licebit,
Signatum præsente nota producere nomen.*

Aliud præceptum de modo, & ratione
faciendi noua uocabula. Fiunt autem recte
dupliciter, aut cum à Græcis molliter deri-
uantur, aut à Latinis uocibus, sic à Græcis
φύμη, κν βεγν ἄν, fama, & gubernio, & quod
ad terminationem attinet, pitisso à πῖσση,
item per imitationem, & sic uidetur hic lo-
cus intelligi præcipue debere ex xv. cap. ἡ. li-
bri Quint. ut essentia, & entia, ut sunt Græ-
cis οὐσία, & οὐσα. A Latinis, qualis, bea-
tus, facta sunt apud Ciceronē qualitas, bea-
tudo, ab esse apud Quint. ens, essendi, es-
sendo, essendum. Apud recentiores omnis
generis scriptores infinita fuit hæc licentia,
ut est apud Philosophos entitas, enter,
quidditas, infinities, causalitas, apud Dia-
lecticos prædicatum, prædicamentum, pas-
sio, æqui uocum, uniuocum, apud iuriskon-
sultos, saluum conductum, diffidatio, apud
Theologos uolitio, filiatio, iuramentum,
sed quis enumerare queat omnia? Sunt hæc
magna ex parte reijcienda; & explodenda
propre

propterea, quod per negligentiam, & contemptum latinæ ueteris linguæ, conficta sunt, cum non deessent uetera, & usitata, aut quod à Cicerone, & ab alijs bonis scriptoribus est factū, circūscribi possent. Et hæc quidem à Latinis deriuata sunt, ideoq; minus habent uicij, de quorum numero est etiam inuideor, quo hic est noue usus Poeta, Guerra autem, frasca, trufa, & similia, delicię quorundam his quoq; temporibus in Scythiam ableganda essent, ac legibus prohiberentur, si essent hæc liberæ, & non ab indignis sua autoritate hominibus barbarice conspurcarentur.

*Vt syluæ folijs pronos mutantur in annos,
 Prima cadunt, ita uerborum uetus interit ætas:
 Et iuuenum ritu florent modo nata, uigentq;
 Debemur morti nos, nostraq; siue receptus
 Terra Neptunus, classeis Aquilonibus arcet,
 Regis opus: sterilis uè diu palus, aptaq; remis
 Vicinas urbeis alit, & graue sentit aratrum:
 Seu cursum mutauit iniquum frugibus annis
 Doctus iter melius. Mortalia facta peribunt,
 Nedum sermonum stetit honos, & gratia uiuax.
 Multa renascentur, quæ iam cecidère: cadentq;*

B iij Quæ

*Quæ nunc sunt in honore uocabula, si uolet usus,
Quem penes arbitriū est, et uis, et norma loquendi.*

Similitudo, qua causa præcedentis præcepti exponitur. Nam ideo nouis dictionibus licet uti, quòd natura hæc sit earum, ut rerum etiam, ut non durent in eodem statu. Quare inepte Longolius, & alij nonnulli peruerse Ciceroniani per omnia uocabula Ciceronis orationem his temporibus, cum & mores, & Rerumpub. formæ, adeoq; totius uitæ ratio, ex magna parte una cum ipsis rebus non paucis mutata sint, uoluerunt exprimere, & merito sunt reprehensī tales ab Erasmo Roterod. Si, ut etiam Cicero fatetur, quælibet artes habent propria uocabula. Quare non permitterentur, præsertim religioni Christianæ, quæ profus noua est, in latina lingua, suæ uoces, & phrasis, modo absit barbaries, id est, uetus latinitas adhibeatur, quantum potest fieri commode. Puto autem ex Erasmo huius rei exemplum præcipue debere peti, ut, qui et ingenio plurimum ualuerit, & fuerit cum Theologiæ præciare doctus, tum literarum humaniorū studiosissimus. Huc etiam pertinent sequentes uersus, quorum initium est,

est, Debemur morti, &c. Sunt autem exempla à maiore generaliter, & specialiter, si enim nos & nostra opera (& hæcenus generaliter) siue paludes fiant ex aridis, siue arida ex paludibus, quæ non nisi potentissimorum sunt opera (& hæc sunt specialia) non manemus, sed ut orti sumus, ita occidimus, longe minus eadem uocabula poterunt in eodem usu perpetuo manere, Sicut etiam Quintilia: dicit. Vocabula usu ualere, ut nummos. Verum his postremis sæculis, postquam latina lingua desijt esse uernacula, nequaquam ita locum habet hoc dictum, & contenti esse debemus ueteribus & uocabulis, & orationibus, quantum rerum ratio patitur, & nullo modo aliquid uel mutare, uel innouare temere, aut sine magna quadam necessitate, si uolumus uideri mediocriter modo latine loqui, & scribere.

*Res gestæ, regumq; ducumq; & tristia bella
Quo scribi possent numero, monstrauit Homerus.*

Octauum præceptum, quod iubet carmen Heroicum fieri ad imitationem Homeri, simul autem de materia huius carminis indicauit, quod regum, & principum facta eo genere describantur. Quæ pertinent ad

B v exactam

exactam cognitionem huius carminis, ut sunt uariæ appellationes eius, differentiæ, pedes, aliunde sumi debent, ac facile possunt.

*Uersibus impariter iunctis querimonia primis,
Post etiam inclusa est uoti sententia compos.
Quis tamen exiguos Elegos emisserit author
Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est.*

Quæ res tractari debeant Elegis docet, ac dicit incertum eius authorem esse. Non autem hic addidit, ut in proximo præcepto exemplum, quod imitemur, nec erat sane tam insignis author in hoc genere, ut in superiore Homerus apud Græcos, quos illis temporibus in primis sunt imitati. Nos Catullum, Tibullum, Propertium, & Ouidium habemus, Eobanum etiam ex recentioribus propemodum ueteribus illis parem.

*Archilochum proprio rabies armauit Iambo.
Hunc focci cepere pedem, grandesq; cothurni,
Alternis aptum sermonibus, & popularis
Vincentem strepitus, & natum rebus agendis.*

Decimum præceptum, in quo proponit nobis imitandum Archilochum. Est autem Iambicus uersus aptus etiam Comædijs, & Tra-

& Tragoedijs, ut & hic indicatur. Olim peculiarem habuit materiam, conuicia, & maledicentiam, cuiusmodi ferè Martialis in suis Epigrammatis nonnunquam usurpauit, & Ouid. in Ibin, alio tamen uersu genere.

*Musa dedit fidibus diuos, puerosq; deorum,
Et pugilem uictorem, et equum certamine primum,
Et iuuenum curas, & libera uina referre.*

Eodem modo, id est obliquè, aut docendo præcipit de carmine Lyrico, exemplum eius est in Pindaro & Horatio.

*Descriptas seruare uices, operumq; colores
Cur ego, si nequeo, ignoroq; Poëta salutor?
Cur nescire pudens prauè, quàm discere malo?
Versibus exponi Tragicis res Comica non uult.
Indignatur item priuatis, ac propè focco
Dignis carminibus narrari cœna Thyestæ.
Singula quæq; locum teneant sortita decenter.*

Generale præceptum, quod partim est natum ex præcedentibus, & iubet illo usitato more, hæc argumentorum discrimina seruari, quæ uices, & colores uocat, partim addit, nonnulla de genere orationis distinguendo

guendo, & accommodando ad suam quodque materiam, sed ipse rem tractauit exemplis Comœdię & Tragœdię, hoc est generale specialiter. Est cognatum præceptum cum secundo, & pertinet ad locum Rhetorum de apte dicendo.

*Interdum tamen et uocem Comœdia tollit;
Iratuſq; Chremes tumido delitigat ore.
Et Tragicus plerunq; dolet sermone pedestri.*

Aliud præceptum cognatum isti. Vult enim ita seruari hoc præceptum, ut permixtentur inter se uerba, orationes, & figuræ poëmatum. Nec semper esse utendum in grandi materia humili genere, in humili grandi. Quod fit propter cognationem rerum, unde sumendus est usus huius præcepti maxime.

*Telephus et Peleus, cum pauper et exul uterq;
Proijcit ampullas, et sesquipedalia uerba,
Si curat cor spectantis tetigisse querela.*

Est exemplum superioris præcepti, non præceptum de pronuntiatione, quod ipse postea uelut exponit, cum dicit, Tristitia mœstum uultum uerba decent, iratum plena minarum, &c.

Non

Non satis est pulchra esse poemata, dulcia suntor
 Et quocunq; uolent, animum auditoris agunto.
 Ut ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
 Humani uultus. Si uis me flere, dolendum est
 Primum ipsi tibi: tunc tua me infortunia laedent.

Hi etiam uersus tantum exponunt præce-
 dens præceptum, quod uires etiam, robur,
 ac neruos debeant habere poemata, non tan-
 tum ad ostentationem esse composita. Et
 quanquam hoc late patet, tamen ad hoc præ-
 ceptum poeta præcipuè spectauit, ut ora-
 tio rebus, & materiæ conueniat. Sunt au-
 tem in eo uires, quando mouent, et afficiunt
 cum uoluptate quadam. Sicut alibi dicit.
 Aut prodesse uolunt, aut delectare poe-
 tæ, &c. Quod fit maxime in fabulis, qua spe-
 cie usus est hic pro genere, sicut enim in fo-
 rensis actionibus, qui uult afficere, prius
 ipse debet affici, ita in poematis, maxime
 Tragœdijs non afficit, qui frigida, & langui-
 da oratione, aut non conueniente cum re-
 ipsa utitur. Ut ridentibus, &c. Causa præ-
 cepti.

Telephe uel Peleu, male si mandata loquêris,
 Aut dormitabo, aut ridebo. Tristia moestum

Vultum

Vultum uerba decent: iratum, plena minarum:
Ludentem lasciuia: seuerum, seria dictu.

Amplificatio à contrario cum ñsdem exemplis, & explicatione præcepti, ut est ante ostensum.

Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum, iuuat, aut impellit ad iram:
Aut ad humum mœrore graui deducit, & angit.
Post effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis absona dicta.
Romani tollent equites, peditesq; cachinnum.

Alia ratio præcepti ab efficiente sumpta,
sicut præcedens est à sine. Ita enim fit natura,
ut oratio congruat affectibus, ac addit ter-
ritiam tanquam causam ab incōmodo seu pe-
riculo, quod irrideantur, qui aliter in poe-
matis loquuntur, quàm pro fortuna, et con-
ditione sua, adeoq; aliter, quàm sunt affecti,
hoc est, ubi personę in fabulis (nam huc spe-
cialiter respicit, quanquam ut significauimus, ge-
neraliter accipi debet) aliter loquuntur, q̄
conuenit personarum, quas agunt, affecti-
bus, qui sumuntur ex fortuna, & conditio-
ne illarum.

Inter

Intererit multum Dauús ne loquatur, an Heros,
 Maturús ne senex, an adhuc florente iuuenta
 Feruidus, an matrona potens, an sedula nutrix:
 Mercator ne uagus, cultor ne uirentis agelli:
 Colchus, an Assyrius: Thebis nutritus, an Argis.
 Aut famam sequere, aut sibi conuenientia finge
 Scriptor. Honoratum si forte reponis Achillem:
 Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
 Iura neget sibi nata, nihil non arroget armis.
 Sit Medea ferox, inuictaq; : flebilis Inò
 Perfidus Ixion, Iò uaga, tristis Orestes.

Hoc præceptum nascitur ex præcedente
 ac est uelut species quædã eius. Docet enim
 de personarum decoro, quod inclusum est
 ijs, quæ pertinent ad apte dicendum. Quid
 autem sit poeticum hoc decorum, Cicero
 quoq; subindicat in lib. de Officijs. Vbi re-
 ãte monet hoc à Philosophorum decoro
 differre. Nam hoc idem ferè est, quod hone-
 stum, illud oratio conueniens cuiq; pro sua
 persona, id est, pro sua conditione, mori-
 bus, ac studijs siue honesta sint, siue turpia.
 Sicut autem conditio ad mores, & studia
 multum facit, ita etiam natio, populus, atq;
 ipsum genus, & conuersatio cū alijs, ac alijs
 hominibus, de quibus rebus plena sunt eru-
 dito.

ditorum scripta. Hęc omnia debet obseruare, qui uolet poemata scribere, siue personę sint antea ab alijs tractatę, siue de nouo uersurpentur, idq; aut uere, aut fecte quò pertinent sequentia, cum dicitur, Aut famam sequere, &c.

*Si quid inexpertum scenę committis, & audes
Personam formare nouam, seruetur ad inum
Qualis ab incepto processerit, & sibi constet.
Difficile est proprie communia dicere: tuq;
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quàm si proferres ignota, indictaq; primus.*

Hoc præceptum uult æqualitatem in descriptionibus personarum seruari per omnia, præsertim quando finguntur nouę, & tractantur ab alijs prius non tractatę. Monet etiam de huius rei difficultate per comparisonem, & communia uocat istiusmodi materiam, sicut est uidere in exemplo, quo hic usus est. Vbi uox, indicta, notari debet. Intelligenda autem sunt hæc præcipue de fabulis, sed obseruanda, & sequenda etiam in alijs poematis, quantum patitur materia.

*Publica materies priuati iuris erit, si
Non circa uilem, patulumq; moraberis orbem.*
Publi

Publicam hic dicit materiam, quæ iam communia dixerat, in xperum, & personam nouam. Describit autem modum communia faciendi priuata, qui est, ut non circa res uiles, & leues multum uerborum consumatur, sed magnifice magna describatur, obiter parua, hoc est, suo quolibet modo.

*Nec uerbum uerbo curabis reddere fidus
 Interpres, nec desilies imitator in arctum,
 Vnde pedem proferre pudor uetet, aut operis lex.*

Quid sit præstandum, quando sumitur ex alijs scriptoribus materia, nec docet hic Horatius de interpretandis, aut uertendis authoribus in aliam linguam, sicut nonnulli putant, & huc plaustra præceptorum de hac re inuehunt, ac est sententia, nec debes interpretem agere in tractanda materia desumpta ex alio, nec imitatorem nimis anxium, aut sollicitum, sed libere imitari aliena, & sic, ut res pro tuo tractetur arbitrio, & tanquam tua fiat tractatiõe, quod fecerunt ueteres, qui sumpserunt argumenta ex Homero, nec tamen uidentur aliena tractare. Vox interpres hoc loco imitationis, aut similitudinis uim habet in structura, & dicitur,

tur, curabis reddere fidus interpres, pro tan-
quam fidus interpres, aut agens fidum inter-
pretem. Cæterum proferre pedem, signifi-
cat se explicare, aut pergere in scribendo.

*Nec sic incipies, ut scriptor Cyclicus olim:
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatus?
Parturient montes, nascetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur ineptè:
Dic mihi Musa uirum, captae post tempora Troiae,
Qui mores hominum multorum uidit, & urbeis.
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
Antiphaten, Scyllamq;, & cū Cyclope Charybdim.*

Arrogantia nusquam non est odiosa, in
oratione, in exordijs est odiosissima, pro-
pter hanc præcipue causam, quod in exor-
dijs auditor, aut lector est conciliandus, &
præparandus ad cognoscendum scriptum,
nec ulla re magis alienantur animi, quam
iactantia, & ostentatione: Id hic Horatius
indicat, & iubet uitari talia principia quæ
Non enim constat. Atq; una proponit ue-
recundorum, & bonorum Exordiorum ex-
emplum

emplum in Homero, quem scribit lucem ex fumo, hoc est, omnia præstitisse in opere splendidiora, & maiora, quàm in principio sit pollicitus. Ita enim fit, ut præter quàm quod abest arrogantia, lector etiam, uel auditor nouitate rerum subinde, ac splendore exuscitetur, & detineatur. Vocatur autem hoc genus Exordiij propositio, quæ præcedit apud Latinos inuocationem, apud Græcos sequitur, aut potius cum ea cõmiscetur.

*Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo.
Semper ad euentum festinat, & in medias res
Non secus ac notas auditorem rapit: & quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquit.*

Artificium, & rationem huius Poetæ non tantum exordiendi rem ipsam, in operibus (aliud enim est Exordium operum, ut iam est dictum, aliud principium narrationis, aut rerum institutarum tractationis, ut hic dicitur) sed etiam partes operum insigniores explicat Horatius, & simul significat alijs idem seruandũ esse in poematis. Quid autem sit, quod hic dicit, Semper ad euentum &c: Vel ex Terentio clare adolescentes, quem plurimum habent in manibus,

C ij intelli

intelligunt, non modo quòd ad principia fabularum, sed etiam, quod ad plerasq; scenas attinet in medijs fabulis, ubi multa sæpe omittuntur, & relinquuntur intelligenda: Et ita sane debet fieri. Quis enim alioqui finis esset futurus narrationum, & descriptionum?

*Atq; ita mentitur, sic ueris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet inum.*

Tertium præceptum ex poematis Homericis in hoc loco de miscendis fabulosis cum ueris ita, ut nusquam dissentiant à se partes operum, quod pertinet ad eam rem. Vult autem, ut falsa ubiq; habeant ueri speciem, ac ita cum ueris congruant, ut non uideantur absurda, uel à natura rerum abhorrètia.

*Tu quid ego, & populus mecum desideret, audi.
Si plausoris eges aulae manentis, & usq;
Sessuri, donec cantor, uos plaudite, dicat.
Ætatis cuiusq; notandi sunt tibi mores,
Mobilibusq; decor naturis dandus, & annis.*

Generale præceptum de seruando ætatum decoro, id est, de accommodando in tractandis personis oratione ad ætatum discrimina. Alijs enim rebus, ac studijs tenentur

tur, ac delectantur pueri, alijs adolescentes,
iuuenes, ac senes.

Reddere qui uoceis iam scit puer, & pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere, & iram
Colligit, ac ponit temere, & mutatur in horas.

Imberbis iuuenis tandem custode remoto,
Gaudet equis, canibusq; & aprici gramine campi,
Cereus in uitium flecti, monitoribus asper,
Vtilium tardus prouisor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusq; & amata relinquere pernix.

Conuersis studijs ætas, animusq; uirilis
Querit opes, & amicitias, inseruit honori:
Commisisse cauet, quod mox mutare labore.

Multa senem circūueniunt incommoda, uel quod
Querit, & inuentis miser abstinet, ac timet uti:
Vel quod res omneis timide gelideq; ministrat,
Dilator, spe longus, iners, auidusq; futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero: censor, castigatōq; minorum.

Describit hic ordine quatuor ætates, pu
eritiam, adolescentiam, iuuentutem, & sene
ctutem, ac una modum tractandi personas
pro hoc discrimine in poematis latenter o
stendit.

*Multa ferunt anni uenientes commoda secum:
 Multa recedentes adimunt. ne fortè seniles
 Mandentur iuueni partes, pueroq; uiriles,
 Semper in adiunctis, æuoq; morabimur aptis.*

Repetitio præcepti generalis, de seruando ætatum decoro.

*Aut agitur res in scenis, aut acta refertur.
 Segnius irritant animos demissa per aurem,
 Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus, & quæ
 Ipse sibi tradit spectator. non tamen intus
 Digna geri, promes in scenam: multaq; tolles
 Ex oculis, quæ mox narret facundia præsens.
 Nec pueros coram populo Medea trucidet:
 Aut humana palàm coquat exta nefarius Atreus:
 Aut in auem Progne uertatur, Cadmus in anguent.
 Quodcunq; ostendis mihi sic, incredulus odi.*

Quæ sequuntur, aliquot præcepta pertinent ad fabulas tantū, & primum diuiduntur generaliter omnium fabularum argumenta, seu materiæ in ea, quæ aguntur, & ea, quæ tantum narrantur, ut sunt gesta, aut finguntur gesta. Significat autem hic uerbum, ago, proprie, cum alioqui dicamus agere fabulas generaliter pro eo, quod est omnia personis exprimere, ut sunt in fabulis,

lis, siue aguntur, siue referuntur. Quamquam ita aguntur etiam, quæ aguntur, ut simul adhibeantur uerba. Diuisioni additur sententia, quæ illam explicat, & consentit cum eo, quod Plautus dicit. Pluris est oculatus testis unus, quam auriti decem, & nuncius apud Sophoc. τῶν μὲν πρᾶχθέντων ἄλγιστα οὐ πᾶσι γένοι, ἢ γὰρ ὅψις οὐ πάρα. Sequitur postea præceptum de hac re, Modum esse in agendo seruandum, nec factum etiam exprimenda, quæ habent magnam aliquam, & horribilem sceditatem, siue quia sunt incredibilia, siue crudelia: Poeta maluit hoc in exemplis ostendere.

*Néue minor, quinto neu sit productior actus
Fabula, quæ posci uult, & spectata reponi.*

De numero partium fabulæ præceptum, quod uidemus ubique seruatum à Terentio, à Plauto non item.

*Nec Deus intersit, nisi dignus uindice nodus
Inciderit.*

Non esse deum introducendum aliquem, nisi res grauissima tractanda sit, quæ quæ non possit humano consilio, aut opera fieri, maxime, si tantum aliquod scelus puniendum

fit, aut auertendum periculum, Seruius, & alij ueteres Grammatici, ad alia poemata etiam hoc detorserunt, ne deus impleretur aliquis in medio opere, nisi res uideatur humanis uiribus non posse explicari, ut Virg: Vos o Calliope, &c.

Nec quarta loqui persona laboret.

Ternarium numerum non esse in colloquijs personarum excedendum. Videtur autem hoc ideo præcipi, ne fiat rerum, aut orationis confusio, & ut auditores non afficiantur inde molestia. Nam ad horum iudicium tota res est referenda. Non est hoc ubiq; seruatum nec in Terentio, nisi quis uelit hunc locum ita exponere, ut putet Horatium non uetuisse quatuor personas induci, sed uelle, ne quarta, si quando accesserit multum, aut sollicitè loquatur, ita, ut sit emphasis in uerbo laboret.

*Authoris parteis chorus, officiumq; uirile
Defendat, ne quid medios intercinat actus
Quod non proposito conducatur, & hæreat apte.
Ille bonis faueatq; & concilietur amice.
Et regat iratos, & amet peccare timentis.
Ille dapeis laudet mensæ breuis, ille | alubrent*

Iustitiam

*Iustitiam, legesq; & apertis ocia portis.
Ille tegat commissa, deosq; precetur, & oret,
Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.*

Describit officium Chori, qui est in fabu-
la cœtus, aut uirorum, aut mulierum, nunc
ex urbe nunc ex rure, prout materia postu-
lat. Ac fuit olim etiam in Comœdijs usur-
patus, non tantum in Tragœdijs, ut sunt in
Euripide, Sophocle, Seneca. Interim autem
& hic, dum hoc agit, simul docet, ac præci-
pit de hac parte poematis huius generis.
Constituit autem hanc rem in duodecim re-
bus, ut auctorem defendat, quod etiam uo-
cat uirile officium, ut apte interloquantur
alijs personis, quæ proprie sunt actores, &
pertinent principaliter ad negocium (Est
enim Chorus id in fabula, quod in contra-
ctu ferè proxeneta) ut sit æquus bonis, & ijs
placere studeat, & reliqua faciat, quæ sequun-
tur in textu non obscure.

*Tibia non ut nunc orichalco uincta, tubæq;
Acmula: sed tenuis, simplexq; foramine pauco
Adspirare, & adesse choris erat utilis, atq;
Nondum spissa nimis complere sedilia flatu:
Quò sanè populus numerabilis, utpote paruus,
Et frugi, castusq;, uerecundusq; coibat.*

Postquam cœpit agros extendere uictor, & urbē
 Latior amplecti murus, uinoq; diurno
 Placari Genius festis impune diebus,
 Accessit numerisq; modisq; licentia maior.
 Indoctus, quid enim saperet, liberq; laborum
 Rusticus, urbano confusus, turpis honesto?
 Sic priscae motumq; & luxuriam addidit arti,
 Tibicen, traxitq; uagus per pulpita uestem.
 Sic etiam fidibus uoces creuere seueris.

Veterum simplicitatem, & modestiam
 in adhibendis tibijs, quæ interponebantur
 actibus, ita commendat, ut tamen excuset
 sui seculi luxum populi multitudine, ac u-
 triusq; rei, tenuiorum tibiæ, & splendi-
 diorum causam exponit paulo prolixius, il-
 larum tenuitatem rei Romane, harum incre-
 mentum, uires, & potentiam. Porro uestis,
 quam scribit indutum fuisse, & inambu-
 lasse tibicinen per pulpita, *σὺ γὰρ* græca uo-
 ce dicebatur à longitudine, seu cauda, cuius-
 modi fuerunt opulentarum matronarum
 uestes patrum nostrorum, imò nostra etiam
 memoria.

Et tulit eloquium insolitum facundia præceptis:
 Ut iliumq; sagax rerum, & diuina futuri
 Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.

Id est

Id est eloquutio creuit simul, & grauitas in oratione adeo, ut pleracq; in fabulis nihil ab oraculorum pondere, et maiestate differant. Factum est autem hoc præcipue in Tragœdijs, præsertim Euripidis, in quibus, ut scribit Cicero, singuli uersus sunt ferè singulæ sententiæ.

*Carmine qui Tragico uilem certauit ob hircum,
Mox etiam agrestis Satyros nudauit, & asper
Incolumi grauitate iocum tentauit, eò quod
Illecebris erat, & grata nouitate morandus
Spectator, functusq; sacris, & potus, & exlex.*

*Verum ita risores, ita commendare dicaceis
Conueniet Satyros, ita uertere seria ludo,
Ne, quicumq; deus, quicumq; adhibebitur heros
Regali conspectus in auro nuper, & ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas:
Aut dum uitat humum, nubeis, & inania captet.
Effutire leucis indigna Tragœdia uersus.*

Quæ sequuntur aliquousq; nihil ad hæc nostra tempora pertinent, possunt tamen generaliter accommodari per quandam siue translationem, siue communicationem, siue similitudinem ad modum, & rationem permiscendorum iocorum cum serijs, & apte

apte dicendum. Fuit autem olim consuetudo, ut Tragœdijs poemati seuerissimo adderentur etiam Satyrę, quę non uicia quidem, ut nunc reprehendebant, sed per colloquia Satyrorum, qui introducebantur non aliter, quam in Comoedijs priuati homines, & in Tragœdijs reges, & principes ferè, unde etiam nomen habent. Ideo autem hæc poemata coniungebantur, ut seueritas alterius dicacitate, iocis, ac salibus, adeoq; ut hominum animi uarie defatigati reficerentur, & exhilararentur iterum. Nam hoc nomine scribebantur, & edebantur huius generis poemata. Iubet Horatius in hac re modum seruari sic, ut non fiat confusio poematum, & ut ratio personarum habeatur, hoc est, ne Tragice, et concitate Satyra tractetur, & ne tractetur satyrice Tragœdia. Obseruandum hic est, quod hircus fuerit premium Tragœdorum, id enim significat, ubi dicit:

Carminē qui Tragico uilem certauit ob hircum.

*Vt festis matrona moueri iussa diebus,
Intererit Satyris paulum pudibunda proteruis.*

Est similitudo, quę pertinet ad posteriorem partem superioris præcepti de coniungenda

genda Satyra cum Tragœdia, ne leuibus
uerfibus hæc, & quodammodo satyricè tra-
ctetur, quod perinde esse dicit, ac si grauis,
& honesta mulier, quæ diebus festis hoc de-
bet facere, saltet in Satyra.

Non ego inornata, et dominantia nomina solum,
Verbaq; Pisones Satyrorum scriptor amabo:
Nec sic enitar Tragico differre colori
Ut nihil intersit, Dauus ne loquatur, an audax
Pythias emuncto lucrata Simone talentum:
An custos, famulusq; dei Silenus alumni.

Hoc præceptum est cognatum cum præ-
cedente. Vult enim ut etiam elegantia uer-
borum adhibeatur, neue decorum persona-
rum studio differentia faciendæ inter Saty-
ram, & Tragœdiam negligatur in Satyris.
Puto autem eum ideo duobus exemplis
uti, ut significet, in Satyris etiam priuato-
rum personas induci fuisse solitas, quemad-
modum in Comœdijs. Per nomina domi-
nantia uidetur significare propria, nõ trans-
lata: Differre colori Tragico, pro differre a
colore Tragico dicit.

Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quiuis
Speret idem: sudet multum, frustra q; laboret

Ausus

*Ausus idem: tantum series, iuncturaq; pollet,
Tantum de medio sumptis accedit honoris.*

Quidam hos uersus intelligunt de Comœdia, mihi rectius de Satyra uideretur intelligi, cum de hoc poemate in præcedentibus, & sequentibus doceat. Vult autem, ut materia nota, & communis, quam supra uocauit, sic tractetur, ut magnam elegantiam, & splendorem consequatur dispositione, & eloquutione.

*Syluis deducti caueant me iudice Fauni,
Ne uelut innati truujs, ac penè forenses,
Aut nimium teneris iuuenentur uersibus unquam,
Aut immunda crepent, ignominiosaq; dicta.
Offenduntur enim, quibus est equus, et pater, et res:
Nec, si quid fricti ciceris probat, & nucis emptor,
Aequis accipiunt animis, donantur corona.*

Docet iuuenilem leuitatem, & acerbitatem in scribenda Satyra fugiendam esse, propterea, quòd ea turpitudine offendantur honestiorum ordinum homines, quibus unà significat latenter in primis probari debere scriptores, nec admodum uulgi, & fecis hominum approbationem captandam esse, quod

quod faciendum est in hoc genere carminis,
quod fuit licentiosissimum, quanto magis
est faciendum in alijs grauioribus. Notum
est quàm sepe res obscœnas Ouidius etiam,
et alijs poetæ lasciuiores uerecunde, ac pudice
describant. Quale hoc in Georg. est apud
Vergilium,

Hoc faciunt, nimio ne luxu obtusior usus
Sit genitali aruo, & sulcos oblimet inertes,
Sed rapiat sitiens Venerem, interiusq; recondat.

Syllaba longa breui subiecta, uocatur Iambus
Pes citus. unde etiam trimetris ad crescere iussit
Nomen Iambeis, cum senos redderet ictus,
Primus ad extremum similis sibi. non ita pridem,
Tardior ut paulò, grauiorq; ueniret ad aureis,
Spondeos stabileis in iura paterna recepit
Commodus, & patiens, non ut de sede secunda
Cederet, aut quarta socialiter. hic & in Acci
Nobilibus trimetris apparet rarus, & Enni.

De Iambico uersu docet hoc loco primo,
quod Trimeter dicatur, & quare sic dica-
tur, qui constat sex Iambis. Habentur au-
tem duo pedes pro uno propter eius celeri-
tatem, aut potius propter huius carminis
celeritatem, in quo tam crebro Iambus ite-
ratur.

ratur. Olim autem in omnibus locis usurpatus est Iambus, cuiusmodi uersus adhuc apud Horatiū, & alios inueniuntur. Nunc satis est in sedibus paribus Iambum poni, in imparibus ponuntur etiam alij, sicut ex empla, & Grammatici docent.

*In scenam missos magno cum pondere uersus,
Aut operæ celeris nimium, curaq; carentis,
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.
Non quiuis uidet immodulata poemata iudex.
Et data Romanis uenia est indigna poetis.
Iccircóne uager, scribamq; licenter? an omneis
Visuros peccata putem mea? tutus, & intra
Spem ueniæ cautus, uitauit deniq; culpam,
Non laudem merui. Vos exemplaria græca
Nocturna uersate manu, uersate diurna.*

Non puto hunc locum intelligendum esse præcipue de Criticis, sed de ipsiſ poetis, quos dicit premere, hoc est, grauare, & sua poemata suspecta facere, si multa, & copiosa prebeant theatris, quod sint aut negligenter scripta, aut festinanter, aut inerudite, uocabulum pondere accipiendum est pro multitudine, aut magnitudine, non pro sono, aut pompa, ut sit hic ordo. Premit, subintelli-

intellige aliquis fabularum scriptor. uersus
 missos in scenā. i. datos, ut recitentur ad po-
 pulū in theatro, crimine, aut opere nimum
 celeris, &c. Versus deinde, Nō quiuis uidet
 immodulata, &c. obiter monet, quod sit
 difficile iudicare de sonantibus, & eleganti-
 bus uersibus, siue sit grammaticus, siue poe-
 ta ipse, & in sequente uersu, reprehendit in-
 dulgentiam, quā traxantur Latini poetæ,
 ac inde sumit præceptum per quandam ge-
 minatam obiectionem de non usurpanda
 nimia licentia, & addit causam respondens
 ad priorem partem obiectionis, quod is,
 qui sit à censura tutus, ac ideo paratam ueni-
 am habeat, non mereatur laudem, & si re-
 prehendi non possit, ac ita hortatur scriptu-
 ros uersus ad lectionem, & imitationem
 Græcorum, & recte quidem, cum ij non so-
 lum ingenijs, uerum etiam diligentia, stu-
 dio, & crebro talium rerum usu facile sint
 perfectissimi, & merito latinorum exem-
 plum.

At nostri proauī Plautinos & numeros, &
 Laudauēre saleis, nimum patienter utrunq;
 Ne dicam stulte mirati, si modo ego, & uos
 Scimus inurbanum lepidō seponere dicto:
 Legitimumq; sonum digitis callemus, & aure.

D Nihil

Nihil simul natum est, & perfectum, dicit alicubi Cicero. Quare nihil mirum est, etiam Comœdiam subinde magis, ac magis expolitam fuisse, nec ita sonorum esse Plautum, ut est Terentius, idem accidit in alijs poematis. Quanta est differentia inter Ennium, & Vergilium, Ovidium, & alios Elegiacos scriptores: nec admodum de his Quintiliani magni uiri iudicium nos mouere debet, quòd nescio quid inter eos natura quoq; fuit differentia, atq; hoc debet intelligi, tantum de illo ueteri, & rudi seculo, & altero, quod est seculum apud Romanos uere aureum in bonis artibus, & sermone elegantia. Non potest hoc dissimulari, multa agrestiora, & incultiora, & licentiora, non tantum in numeris, uerum in phrasi quoq; ac uerbis apud Plautum esse, quàm apud Terentium, sed hoc temporum est potius, quàm personarum. Quare Horatius etiam non tam Plautum reprehendit, quàm iudicium hominum superioris seculi.

Ignotum Tragicæ genus inuenisse Camœna
 Dicitur, & plaustris uexisse poemata Theſpis:
 Quæ canerent, agerentq; peruncti secibus ora.
 Post hunc personæ, pallæq; repertor honestæ

Aeschylus

*Aeschylus, & modicis instrauit pulpita tignis,
Et docuit magnumq; loqui, nitiq; cothurno.*

De origine, & incremento Tragœdiæ scribit in hoc loco poeta, cum autem dicit, uexisse poemata, significat uetustis temporibus morem fuisse, ut ex plaustris decantarentur huius generis poemata, in quibus uicia principum, ciuium notabantur, adeoq; deorum aliquando, ut apparet ex Aristophane. Hinc est prouerbium etiam natum, ὄσ' ἐξ ἀμάξης λαλεῖν. Solebant autem sedentes in curribus actores ora fecibus habere illita. Postea sunt inuentæ personæ, hoc est, laruæ, seu facies ficticiæ, uestes, pulpita, id est, proscenia, reliquisq; apparatus unâ cum oratione grandiore ab Aeschylo.

*Succesit uetus his Comœdia, non sine multa
Laude, sed in uicium libertas excidit, & uim
Dignam lege regi: lex est accepta, chorusq;
Turpiter obticuit sublato iure nocendi.*

De uetere Comœdia, & eius mutatione docet. Huius exemplum extat in Aristophanis fabulis, immodica fuit eius licentia, ne dicam scurrilis, & indigna bene ordinatis Rebus pub. Quapropter etiam est sublata, aut

mutata in eam, qua adhuc utimur, & noua appellatur.

Nil intentatum nostri liquere poetae,
 Nec minimum meruere decus, uestigia Græca
 Ausi deferere, & celebrare domestica facta,
 Vel qui prætextas, uel qui docuere togatas.
 Nec uirtute foret, claris uis potentius armis,
 Quàm lingua Latium, si non offenderet unum
 Quenq; poetarum lima labor, & mora.

De felicitate Romanorum ingeniorum, in hac re dicit, & quod tantum corrigendi labor eis desit, ipse limam uocat metapho- rice. Illustrat enim & expolit poemata emendatio, sicut lima ferrum expolit. Quantum autem labor sit corrigere cum alij scriptores, tum Ouidius testatur his uersibus,

Corrigere at res est tanto magis ardua, quanto,
 Magnus Aristarcho maior Homerus erat.
 Ut interim de cuiusq; experientia taceam,
 prætextas, supple fabulas, dixit hic participaliter, cum alioqui prætextatas appellent eas fabulas, quòd prætextas nominaliter, quanquam à uerbo prætexor, uoce participij, per enallagen sit uestis, unde etiam factum est nomen fabulæ.

Vos ò

Pompilius

*Pompilius sanguis carmen reprehendite, quod non
 Multa dies, & multa litura coërcuit, atq;
 Perfectum decies non castigauit ad unguem.*

Est præceptum de corrigendo, non esse habendum pro bono poemate, quod non sit diligenter emendatum. Certe nostrorum temporum poemata ostendunt, quod mediocres, aut etiam infra mediocres aliquando meliora edant opera præstantissimis, tantum hanc ob causam, quod illi adhibuerint laborem corrigendi, hi non adhibuerint. Exempla sunt in promptu. Cæterum, uos o Pompilius sanguis dicit per Aniptosin, posito nominatiuo pro uocatiuo, cuiusmodi est hoc Vergilij, Projice tela manu sanguis meus. Et hoc Persij: Vos o Patricius sanguis. Verum hoc fit mollius, ubi est etiam appositio figura, ut hic o Pisones, qui estis, aut existentes Pompilius sanguis. Porro, castigauit ad unguem, dictum est metaphorice, ac est sumpta translatio à marmorarijs, qui iuncturas unguibus probant, ut scribit Seruius exponens istum huic similem Vergilij locum. Nec secius omnis in unguem Arboribus positus secto uia limite quadret.

D iij Inge,

Ingenium misera quia fortunatius arte
 Credit, & excludit sanos Helicone poëtas
 Democritus, bona pars non ungueis ponere curat,
 Non barbam, secreta petit loca, balnea uitat.
 Nanciscetur enim pretium, nomenq; poëtae,
 Si tribus anticyris caput insanabile nunquam
 Tonfori Lycino commiserit.

Non est ironia in hoc loco, nec improba
 tur sententia Democriti, sed quorundam
 stulta imitatio reprehenditur, qui cum audi-
 uissent à Democrito longe ingenium, & na-
 turam arti præponendam esse, quodq; di-
 uino quodam afflatu, id est, singulari pro-
 pensione, ac impetu ad poeticam à natura
 opus esset, prorsus neglexerunt omnem cul-
 tum, & animi & corporis, seq; tum pulchre
 Democriticos poetas esse putauerunt, cum
 tamen hic Philosophus nihil aliud senserit,
 quam Aristoteles, qui ad res excellentes effi-
 ciendas φυσικῆν ἀρετὴν requirit, aut δει-
 νοκρατία, nec sufficere ad illas uel studium, uel
 artem, uel exercitationem egregie sentit.
 Idem fuit Platonis, & omnium sanorum de
 hac re iudicium. Notum est etiam, quid scri-
 bat in hanc sententiam Quintilianus in li-
 br: cap. xx. cuius hæc uerba merito gene-
 raliter,

raliter, & ut oraculum aliquod accipiuntur. Nam si parti utrilibet omnino alteram detrahas, natura etiam sine doctrina multum ualebit, doctrina nulla esse sine natura poterit. Sic autem ferè fit, ut homines non modo magnorum uirorum uicia imitentur, sed etiam dicta, & præcepta secus, quam debebant, intelligunt, ac deflectant in deteriorem, aut molliorem partem, si possint. Cæterum caput insanabile tribus Antycyris, dixit pro quod non potest sanari omni helleboro, quod nascitur non tantum in duabus Antyciris, uerum etiam in tertia, si qua esset, per synecdochen, & prouerbialiter, sicut hoc apud Iuuenalem, Tertius è cælo cecidit Cato, & alibi apud Horat. Sapientum octauus, significat autem insanabilem insaniam.

O ego leuus,

Qui purgor bilem sub Verni temporis horam.

Non alius faceret meliora poemata. uerum

Niltanti est.

Hic locus est ironicus. Nam simulat, quod dicit, ideo se non optima poemata facere, quod corpus, & ualitudinem curet, hoc autem significat per bilis purgationem uernam, & ex medicorum sententia, qui ad

arcendos morbos, & conseruandam bonam ualeitudinem præcipue conducere hoc genus purgationis, siue per sanguinis missionem, siue per medicamentum fiat. Ellipsis est in uersu: Non alius faceret, &c. ac subintelligendum est, nisi hoc facerem, ita in sequentibus etiam, Verum nil tanti est, subaudiendum debet, ut corpus, & ualeitudinem sic negligam.

*Ergo fungar uice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum ualeat exors ipsa secandi.
Munus, & officium nil scribens ipse docebo
Vnde parentur opes: quid alat, formetq; poetam:
Quid deceat, quid non: quò uirtus, quò ferat error,*

Conclusio præcedentium & sequentium propositio. Quatenus autem est conclusio, quiddam ironicū habet, siue quandam extenuationem poetæ uirium in faciendis poematis, ac est bis idem dictum figurate, & simpliciter, & est sententia. Docebo alios bona poemata facere, quod ipse non possum præstare. Dictum autem esse hoc ironice, uel hic Ouidij uersus monet, *Quodq; parum nouit nemo docere potest.*

Scriz

*Scribendi recte sapere est, et principium, et fons,
Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ:
Verbaq; prouisam rem non inuita sequuntur.*

De rerum cognitione præcipit, ac iubet in primis eam comparandam esse, propterea quod uerba deinde facile, ac sua sponte incidant perceptis rebus, & hoc est, quod Cicero de Oratore scribit: Rerum copiam, uerborum copiam gignere. Sic alicubi Quintilianus, uerborum uult esse curam, rerum sollicitudinem. Hunc locum diligenter considerare debebant nonnulli nomine tantum poetæ, non re ipsa, qui, ubi didicerint unum, aut alterum uersiculum componere, putant se tantum non Homeros, & Virgilios esse, nulla rerum scientia præditi, nulla doctrina interioris philosophiæ instructi. Recte sentiunt eruditi Homerum, & Vergilium lumina poetiæ nullius disciplinæ ignaros fuisse, adeo, ut illum etiam fontem, aut uelut Oceanum quendam artium constituerint. Hi sunt imitandi uolentibus fieri poetis, non una tantum aliqua particula, sed toto corpore huius facultatis. Cæterum Platonis opera uocat Socraticas chartas, quod in eis plurimum de uarijs re-

D V bus

bus differat Socrates, ac intelligit rerum cognitionem, seu philosophiã generaliter per Enallagen, quanq̃ præcipuè uideri potest intelligere uoluisse Platonis Philosophiam.

*Qui didicit patriæ quid debeat, & quid amicis:
Quo sit amore parens, quo frater amandus, & ho-
Quod sit conscripti, quod iudicis officiũ: quæ spes:
Partes in bellum missi ducis: ille profecto
Reddere personæ scit conuenientia cuiq̃:
Respicere exemplar uitæ, morumq̃: iubebo
Doctum imitatore, & ueras hinc ducere uoces.*

Est expositio præcedentium, & est sententia, qui didicit, quod sit officium cuiusq̃ personæ, adeoq̃ philosophiam de moribus, facile potest in poematis, deinde quamlibet personam tractare, ut conuenit, & hoc generaliter, ac aliter, quàm, quod supra scribit de personis, intelligi debet. Supra enim de poetico decoro, hic loquitur de philosophico, ac longe aliud est Achillis personam describere, aliud ducis generaliter, id quod fit sæpe, cum finguntur personæ, aut docentur homines de officijs, ac ostenditur in poematis, quid fieri debeat, non quid fiat. Qui autem sequuntur uersus, Respicere exemplar, &c. de poetico etiam decoro possunt accipi

accipi. Cæterum exemplar uitæ, & morum pro ipsa uita, & moribus, quæ imitemur, ut exemplum, dicit eodem modo, quo supra exemplaria græca posuit, pro libris, aut scriptis Græcorum imitandis, ut exemplum, siue exemplar, non enim facio nunc inter hæc differentiam, quæ, si qua est, ex Valla sumi debet.

*Interdum speciosa iocis, moratq; rectè
Fabula nullius Veneris, sine pondere & arte,
Valdius oblectat populum, meliusq; moratur,
Quàm uersus inopes rerum, nugæq; canoræ.*

Cohærent hi uersus cum præcedentibus, & sunt uelut amplificatio illorum per collationem. Confert autem rudia, & inculta, res tamen habentia cum inanibus, & rebus carentibus poematis, in speciem tamen, & uerborum structura, numerisq; blandientibus, & hæc ut debet, illis præfert.

*Graijs ingenium, Graijs dedit ore rotundo
Musa loqui, præter laudem nullius auaris.
Romani pueri longis rationibus affem
Discunt in parteis centum diducere. Dicat
Filius Albini, si de quincunce remota est
Vncia, quid superat? poteris dixisse triens. Oe
Rem poteris seruare tuam, redit uncia: quid fit?
Semis*

*Semis . ad hæc animos erugo, & cura peculi,
Cum semel imbuerit, speramus carmina fingi
Possè linenda cedro, & leui seruanda cupresso?*

Comparatio Græcorum, & Latinorum obiter inspersa, Commendantur autem græci à studio bonarum artium, & laudis, Romani reprehenduntur propter auaritiam, & ostenditur, non esse mirum, quod in his moribus literæ, & meliores disciplinæ negligantur, præsertim poetica. Potest idem plane dici de nostris hominibus, ante alios tamen, qui habitant in maioribus ciuitatibus, & in quibus sunt emporia. Nam in talibus locis nil ferè, præter pecuniam, & lucrum est dulce. Sic Ouidius dicit. At nunc barbaria est grandis habere nihil. Discunt assem diducere, id est, discunt artem numerandi, ad minutissimas etiam partes, minutias nunc uocant. Sunt autem partium diuisiones, & supputationes, Ita centesima pars assis sunt uncię pars octaua cū octauę quarta. Dixit assem ideo poeta, quod esset hoc generale uocabulum ad omnes rationes, Centesimum, uero pro multis, aut minutis figurate, nec debet hoc, ut existimo contrahi ad centesimarum usurarum angustias. Dicit, ad-
de si,

de si, Filius Albini, pro quouis magistro
 Arithmeticæ. Superat, pro superest, ut Vir
 gil. Superat ne, & uescitur aura ætherea: Eru
 go, id est, morbus, uicium per metapho
 ram. Carmina linenda Cedro, & leui seruan
 da cupresso, uocat durabilia, quod insignia
 scripta in harum arborum ligna includi
 cõsueuerunt, ut puto, et papyrus, aut mem
 brana, quibus inscribebantur, cupressi oleo
 perungi. Nam cedri oleo peruncta materi
 es, ut docet Plinius, nec tineam, nec cariem
 sentit.

Aut prodesse uolunt, aut delectare poëta:

Aut simul & iucunda, & idonea dicere uitæ.

Duo officia poetarum hic recitantur, &
 in posteriore uersu repetuntur, quæ in præ
 cedenti iam erant dicta. Prosunt enim ido
 nea, & delectant iucunda, & contra.

Quicquid præcipies, esto breuis: ut cito dicta

Percipiant animi dociles, teneantq; fideles.

Omne superuacuum pleno de pectore manat.

Egregium præceptum de seruando mo
 do inter longum, & breue in præcipiendo,
 atq; adduntur utriusq; extremorum incom
 moda, propter quæ illa iubet caueri.

Ficta

*Ficta uoluptatis causa sint proxima ueris.
Nec quodcunq; uolet, poscat sibi fabula credi:
Neu pransæ Lamia uiuum puerum extrahat aluo.*

Ira uoluptati studendum esse in tractandis fabulis, ut non omnino à uero discedatur, sicut fieret, si quis fingeret à lamia deuoratum puerum, deinde iterum ex eius uentre uiuum extrahi. Puto autem Lamias esse mulieres ueneficas eas, quas Sextus Pompeius etiam Striges, & uolaticas appellari scribit. Sunt adhuc apud Christianos, et dicunt eas in aere iter facere, aut arboribus insidentes magna spatia conficere celerrime, ac ita sepe uel nolentes abduci, qui ab alijs perditementur. Nostri Sagas appellant nō recte, ut puto, cum sagis nomen sit à sagiendo, id est, præsciendo, seu diuinando. Iam autem illæ non à diuinationibus, sed à ueneficijs sunt celebres. Discernit hæc etiam uernacula nostra lingua, & iisdem notis. Suidas Lamiam scribit ex Doride quopiam fuisse mulierem quandam pulchram in Lybia, cum qua cum Iuppiter concubisset, à Iunone zelotypa liberos eius necatos fuisse. Hinc factam esse deformem, & raptos alienos pueros per-

ros perdere. In hanc sententiam & Hesychius quædam annotauit.

Centuriæ seniorum agitant expertia fugis:
Celsi prætercunt auster a pœmata Rhannes.

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterq; monendo.

Hic meret æra liber Sosis, hic ex mare transit,
Et longum noto scriptori prorogat æuum.

Permiscenda esse in poematis hæc duo, utilitatem, & suauitatem, propterea, quod natu grandiores negligant utilitatis expertia, minores ea, quæ nihil iucunditatis contineant, in quibus uero coniuncta hæc sint, his facile utrosq; oblectari, & detineri, hæc in precio esse, late spargi etiam in transmarrina loca, nomen authoris, & memoriam diu conseruari inter homines.

Sunt delicta tamen, quibus ignouisse uelimus:
Nã neq; chorda sonũ reddit, quæ uult manus et mæs,

Poscentiq; grauem persape remittit acutum:
Nec semper feriet quodcunq; minabitur arcus.

Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,

Aut humana parum cavit natura. quid ergo?

Vt scriptor si peccat idem librarius usq;

Quamuis

Quamuis est monitus, uenia caret: ut cytharædus
 Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem:
 Sic mihi qui multum cessat, fit Cherilus ille,
 Quem bis, terq; bonum cum risu miror, & idem
 Indignor: quandoq; bonus dormitat Homerus.
 Verum opere in longo fas est obrepere somnum.

Occupatio. Potuisset enim obijci, nimis
 exacta poemata requiris, & diligentiam non
 humanam, sed diuinam. Respondet. Ignor-
 scendum est nonnullis erroribus, his, ut seque-
 tur, qui rari, & pauci, bona alioqui, & ma-
 gna opera irrepsert, aut communi omni-
 bus hominibus negligentia, aut humana in-
 firmitate: utitur ad hoc duobus similitudi-
 nibus, altera à cytharædo, altera à sagitta-
 rio, qui peritissimi quoq; nonnunquam er-
 rant. Humanum enim est errare, ut inquit
 Cicero. Et Plinius putat neminem esse, qui
 sapiat omnibus horis, Verum, si quis cre-
 brius peccet, quam recte faciat, ei non po-
 test uenia dari. Hic utitur etiam duabus si-
 militudinibus, librarij, quem ipse librarium
 scriptorem uocat substantiuo addito, & est,
 qui libros describit, quales nunc sunt Typo-
 graphi, sed alia ratione, deinde ludentis fidi-
 bus, item exemplo Cherili mali poetæ, qui
 carus

carus fuit Alexandro Magno, sicut in ij. li-
bro Epistolarum scribitur, his uersibus,
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Choerilus, incultis qui uersibus, & male natis
Rettulit acceptos regale numisma Philippos.
De hoc poeta uide Suidam etiam.

*Vt pictura Poesis erit: quæ si propius stes,
Te capiet magis, & quædam si longius abstes.
Hæc amat obscurum: uolet hæc sub luce uideri,
Iudicis argutum quæ non formidat acumen.
Hæc placuit semel, hæc decies repetita placebit.*

Diuersitatem hic poematum quandam
explicat per collationem poesis, & picturæ.
Sicut enim picturarum aliæ magis in pro-
pinquo, ac luce placent: ita poematum alia
cum obiter leguntur, uel audiuntur, plus de-
lectant, quam cum repetuntur, & expen-
duntur, alia contra magis delectant bene
considerata, & penitus perspecta, quam ne-
gligenter, aut obiter cognita. Fit hoc non
solum in poematis, & picturis, uerum eti-
am in alijs rebus, ita, ut nemo sit, qui hoc
non aliquando experiatur, præsertim, qui
mediocriter ualeat ingenio, & usu rerum.
Porro sicut Horat. hoc loco pœsim, siue
E poema-

poemata, nulla enim est hic differentia, cum pictura confert. Ita Plutarchus alicubi scribit Simonidem solitum fuisse dicere, τὴν ζωγραφίαν ποίησιν σιωπῶσαν, τὴν δὲ ποίησιν ζωγραφίαν λαλῶσαν. Et addit causam, ubi inter cætera scribit hæc duo materia tantum, & modo imitationis differre, finem utrisq; eandem propositam esse, propterea, quod altera coloribus, & figuris, altera nominibus, & orationibus res patefaciunt.

O maior iuuenum, quamuis & uoce paterna
Fingeris ad rectum, & per te sapis, hoc tibi dictum
Tolle memor: certis medium, & tolerabile rebus
Recte concedi. consultus iuris, & actor
Causarum mediocris, abest uirtute disertis
Messala, nec scit quantum Casselius Aulus,
Sed tamen in pretio est: mediocribus esse poetis
Non homines, non dij, non concessere columnæ.

In alijs facultatibus, & artibus mediocritatem etiam laudabilem esse, in poetica nihil nisi excellens, & summum, ac ne quidem poetam dicendum esse, qui non superat mediocritatem. Hoc tamen ita intelligendum est, ut non pugnet cum ijs, quæ paulo ante sunt dicta, ubi quædam uicia conceduntur, seu condo-

condonantur poetis. Non enim unum & alterum erratum eam uim habet, ut ad mediocre, aut imum deiciat, cum poeta sit homo, non deus. Quare humanam excellentiam, & perfectionem requirit poeta, hoc est, quæ cadit in hominis naturam, nec potest hæc res certis regulis, aut præceptis comprehendî. In exemplis ueterum, & approbatione sapientum, & doctorum est posita. Columnæ, id est, loca, in quibus poemata per Synecdochen, & auxesin, seu hyperbolen. Mesala, & Casselius nomina sunt excellentium Iurisperitorum. Alloquitur autem initio huius loci alterum, & maiorem ex Pisonibus filiis, quibus opus hoc scripsit.

*Vt gratas inter mensas symphonia discors,
Et crassum unguentum, & Sardo cū melle papauer
Offendunt, poterat duci, quia coena sine istis,
Sic animis natum, inuentumq; poema iuuandis,
Si paulum summo discessit, uergit ad imum.*

Explicat iam dicta similitudine, sicut in mensa leuia grauiter offendunt, ita in poemate, quicquid à perfectione discedit in imum deicit poema, & totum deformat. Quomodo autem hoc sit accipiendum, nunc est ex-

E ij posi-

positum. Quid sit mel Sardum, declarat uer-
sus Verg. in ix. Eglo.

Sic tua Cyrnæas fugiant examina taxos.
Et ibi Seruius. Nam Sardiniam Græci, au-
thore Plinio : Cyrnum appellauerunt, Ser-
uius Cynnen habet.

Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
Indoctusq; pilæ, disciue, trochiue quiescit,
Ne spissæ risum tollant impunè corona.
Qui nescit, uersus tamen audet fingere. quid ni?
Liber & ingenuus, præsertim census equestrem
Summam nummorum, uicioq; remotus ab omni.
Tu nihil inuita dices, faciesq; Minerva.
Id tibi iudicium est, ea mens, si quid tamen olim
Scripseris, in Metij descendat iudicis aureis,
Et patris, & nostras, nonumq; prematur in annum
Membranis intus positis delere licebit
Quod non edideris. nescit uox missa reuerti.

Pergit locum de ui, & natura Carminis,
ac uatis institutum ad maiorem Pisonis li-
lium (quia singulariter ut existimo, idoneus
fuit ad studium poeticæ) exponere. Docet
autem primo generaliter, nemini suscipien-
dū esse hunc scribendorum carminum labo-
rem, nisi, qui didicerit eam artem, ac utitur
argu.

argumento ex minore, cū indignatione. In
 ferioribus rebus tractandis nemo admouet
 manus, & poeticam audent exercere, qui nō
 didicerunt, quasi diceret, certe hoc indignū
 est, Et addit obiectionem de generis hone-
 state, moribus, & opibus: Cui respondet
 specialiter accommodans orationem ad Pi-
 sonem, ac præcipit ei, ne sibi fidat, etiamsi
 ad hanc facultatem sit aptus, ac eam exer-
 cuerit, sed alijs (quosdam hic nominat) spe-
 ctandum, & iudicandum exhibeat, si quid
 composuerit. Vbi tempus etiam domi reti-
 nendi, ac poliendi operis præstituit, quod
 ut est insigne et laudabile præceptum, ideoq;
 à Quintiliano etiam usurpatum, ita surdis
 hoc tempore canitur. Sequitur hoc insigne
 præceptum insignis ratio bis tractata, ut
 fit in hoc poeta simpliciter, & allegorice.
 Nam sicut uox, aut uerbum emissum non
 potest esse non emissum, ita liber semel in pu-
 blicum datus, non potest iterum fieri priua-
 tus, aut proprius. Utitur simili figura in
 epistolis, Et seme emissum uolat irreuoca-
 bile uerbum. Inuita Minerua, id est, repu-
 gnante natura, sicut exponit alicubi Cice-
 ro, si recte memini. Id tibi iudicium, scilicet
 etiamsi est.

Syluestreis homines sacer, interpretesq; deorum
 Cædibus, & uictu foedo deterruit Orpheus,
 Dictus ab hoc laque tigreis, rabidosq; leones:
 Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis
 Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda
 Ducere quò uellet. fuit hæc sapientia quondam,
 Publica priuatis secernere, sacra profanis,
 Concubitu prohibere uago, dare iura maritis,
 Oppida moliri, leges incidere ligno.
 Sic honor, & nomen diuinis uatibus, atq;
 Carminibus uenit. post hos insignis Homerus,
 Tyrtæusq; mareis animos in martia bella
 Versibus exacuit. dictæ per carmina sortes,
 Et uitæ monstrata uia est: & gratia regum
 Pierijs tentata modis, ludusq; repertus,
 Et longorum operum finis, ne fortè pudori
 Sit tibi Musa lyræ solers, & cantor Apollo.

De laudibus, dignitate, & origine poeti-
 ces hic tractatur. Primo, expositione dua-
 rum fabularum Orphei, & Amphionis, de
 quibus dicit hæc esse conficta, quod homi-
 nibus poetica, id est, doctrina, & sapientia
 singulariter profuerint. Deinde, quod hæc
 fuerit olim sapientia, quodq; sapientia, &
 poetica idem fuerint Homerum deinde, &
 Tyrteum secutos, qui ad bella homines in-
 citaue

citauerint hac facultate. Quod autem iſdem fuerint uetuftiſſimis illis temporibus poetæ, & ſapientes, author eſt Quintilianus, & Strabo primo libro Geograph. Quintilianus addit hiſ & Muſicos, ac inſuper exponit Orphei fabulam, ſed paulo aliter, quam hic eſt expoſita. Vide libro primo, cap. xvij. Dicit etiam oracula carmine perſcribi conſueuiſſe. Item præcepta de bene, & beate uiuendo, regum, id eſt, magnorum uirorum geſta, & laudes, ut ſit in Heroicis, Paegyricis, & Lyricis poematis nonnunquam, ac fabulas (ipſe ludum uocat. Intelligit autem præcipue Satyras, & Comœdias) adeoq; alia, quibus animi recreentur. A laboribus, id quod ad omne genus carminis referri poteſt, ſi lectio conſideretur, ſi actio ad fabulas tantum. Hunc locum finit occulta adhortatione Piſonis illius ad ſtudium poeticæ.

*Natura fieret laudabile carmen, an arte
 Queſitum eſt. ego nec ſtudium ſine diuite uena,
 Nec rude quid proſit uideo ingenium: alterius ſic
 Altera poſcit opem res, & coniurat amicè.*

*Qui ſtudet optatam curſu contingere metam,
 Multa tulit, ſecitq; puer, ſudauit & aſſit:*

E iij

Abſti

Abstinuit Venere, & uino, qui Pythia cantat
 Tibicen, didicit prius, extimuitq; magistrum.
 Nunc satis est dixisse, ego mira poemata pango.
 Occupet extremum scabies, mihi turpi relinqui est,
 Et quod non didici, sanè nescire fateri.

Respondetur hic obiter ad quæstionem,
 plus ne ualeat ars ad facienda poemata, an
 ingenium, quod neutrum sine altero suf-
 ficiat. Quanquam enim recte ab Ouidio di-
 ctum est,

Est deus in nobis agitante, calescimus illo,
 Impetus hic sacræ semina mentis habet.

Ut alibi.

Sedibus æthereis spiritus ille uenit,
 Verissimum tamen est, quod ex Agathone
 Aristot. citat, τέχνη τύχην ἐσέφε, ἢ τύχην
 τέχνην. Ideoq; non immerito iubemur ue-
 teri Græcorum prouerbio, σὺν Ἀθηνᾶ καὶ
 χεῖρα κινεῖν. Est enim ars, & exercitatio ue-
 lut expolitio quædam naturæ, & sicut om-
 nis generis materiæ, quantumuis etiam per-
 se sint preciosæ, ab artificibus tractatæ, &
 formatæ gratiores fiunt, & meliores, quàm
 rudes erant, ita ingenij quoq; accidit. Mul-
 tum ornamenti, & commendationis ad-
 dit eis artificium, tractatio, & usus. Hinc
 sequi

sequitur obiurgatio poetarum illius tempo-
ris, quo putabant uulgo satis esse dicere,
quod essent poetæ, & non diu laterent, sed
quomocumq; hoc fieret, non essent po-
stremi in Catalogo poetarum, quod hoc
tantum turpe haberetur, & fateri inscitiam.
Hanc autem indignitatem ostendit duo-
bus exemplis à minore, alterum ab eo, qui
cursu certat, alterum à tibicine, qui canebat
hymnos Apollinis in Pythijs, uno ex quatu-
or totius Græciæ certaminibus. Siue au-
tem is Pindari carmina cecinerit, siue alia,
nihil huc pertinet. Ac non est hoc intelligen-
dum, ut puto, de ipso Pindaro. Quis enim
Pindarum, aut alium poetam tibicinem
appellet?

*Vt præco ad merces turbam qui cogit emendas,
Assentatores iubet ad lucrum ire poeta
Diues agris, diues positus in fœnore nummis.
Si uero est, unctum qui recte ponere possit,
Et spondere leui pro paupere, & eripere atris
Litibus implicitum, mirabor si sciet inter
Noscere mendacem, uerumq; beatus amicum.*

Hæc pertinent ad præcedentem obiurga-
tionem poetarum. Vitup erat autem in eis

hic φιλοκολακίαν, quod adhibeāt sibi adu-
latores, operum suorum iudices, qui nihil
non solent probare, & admirari in ijs, qui-
bus dant suam in hac re operam, præsertim
si paulo tractentur mollius, & delicatius, in-
uitentur ad balnea, uel conuiuia, si iuuen-
tur oppressi ære alieno, aut ex iudiciorum
periculis liberentur. Ad hoc autem utitur
quadam similitudine, quod non aliter ad se
uocent poetæ censors, quam prece empto-
res blanditijs, & pollicitationibus, aut spe
alicuius lucri.

*Tu seu donaris, seu quid donare uoles cui,
Nolito ad uersus tibi factos ducere plenum
Læticiæ. clamabit enim pulchre, bene, recte,
Pallefcet super his: etiam stillabit amicis
Ex oculis rorem, saliet, tundet pede terram.
Ut qui conducti plorant in funere, dicunt,
Et faciunt probe plura dolentibus ex animo, sic
Derisor uero plus laudatore mouetur.*

Nascitur ex præcedente obiurgatione
hoc præceptum, in quo iubet Pisonem ca-
uere adultores, & eos, quibus aliquid uelit
donare, non adhibeat sibi iudices suorum
operum

operum, propterea, quod acceptis donis, animi non sint amplius liberi propemodum, & qui acceperunt ea, serè non audent aliter facere, aut dicere, quàm eos putant uel le, à quibus data sunt. Et hoc est, quod Martialis dixit, quod dona imitentur hamos, id est, captent maius donum. Hoc tamen tantum fit inter sordidos, & φιλοκόλακας, qui tamen plurimi sunt, etiàm hoc tempore, ac utinam hoc præceptum apud omnes plurimum ualeret in omni genere uitæ, non modo in hoc poetarum, aut aliorum ordine, quem tamen ut præcipue deformat, ita sæpe grauiter oppugnat, Pulchre autè unà hic describitur assentatorum simulatio, meritoq; appellantur derisores. Quid enim aliud est contra iudicium animi laudare, uentris causa, quam deridere tacite stulticiam Thrasonicā, aut immodicam φιλαυτίαν?

Reges dicuntur multis urgere culullis,
 Et torquere mero, quem perspexisse laborent
 An sit amicitia dignus. si carmina condes,
 Nunquam te fallant animi sub uulpe latentes.

Vult Pisonem diligenter adultores explorare,
 ac in eo reges imitari, qui soleant
 inebria

inebriare, quorum animos uolunt spectatos habere. Nam, ut dici solet, in uino ueritas, & Theognis *Αυτῶς δ' οἶνος ἐδέρξευε* ueritas. Item Horatius in Epistol. Quid non ebrietas designat, operta recludit & Animi sub uulpe latentes, id est, tecti uulpina astutia, simulatores, & callidi.

Quintilio si quid recitares, corrige sodes
 Hoc atebat, & hoc. melius te posse negares,
 Bis, terq; expertum frustra, delere iubebat,
 Et male tornatos incudi reddere uersus.
 Si defendere delictum, quàm uertere malles,
 Nullum ultra uerbum, aut operã sumebat inane,
 Quin sine riuali teq; & tua solus amares.

Proponit exemplum ueri, & candidi censoris in Quintilio Varo poeta, ad quem scribit Odam primo libro carminum, ac non est L. Varius, cuius in eodem libro facit honorificam mentionem. Est autem talis iudicis officium libere indicare suam sententiam de toto poemate, & omnibus eius partibus. Quid sit aptum, quid sit ineptum, quid cultũ, quid incultum, quid plenum, quid ieiunum, quid proprium, quid impro-

improprium, quid lene, & uelut mollius,
 quid asperum, & durum, quid grande,
 quid redundans, quid humile, quid abie-
 ctum, & uile, quæ sint mutanda, quæ abij-
 cienda, quæ augenda, & alia omnia dicere,
 quæ pertinent ad laudem, & uituperatio-
 nem poematis pro suis uiribus, & fideliter.
 Est hic structura obseruanda, & in alteris
 clausulis esse Enallagen Modi ita, ut (aie-
 bat) sit positum pro diceret, non enim di-
 cimus, aieret, iubebat, pro iuberet, sume-
 bat, pro sumeret. Cæterum tornatos dicit
 metaphoricè pro, factos, uel scriptos.

*Vir bonus et prudens uersus reprehēdet inerteis,
 Culpabit duos, incomptis allinet atrum
 Transuerso calamo signum, ambitiosa recidet
 Ornamenta, parum claris lucem dare coget:
 Arguet ambiguè dictum, mutanda notabit.
 Fiet Aristarchus, nec dicet, cur ego amicume
 Offendam in nugis?*

Idem hic dicit, quod iam est dictum, &
 præceptum oblique in exemplo Vari, sed
 generaliter enumerat aliquot partes officij
 boni censoris, uti nos modo fecimus, & ra-
 mem

men reuocat hanc generalitatem ad specialitatem Aristarchi. Vtitur etiam Antitheto, cum addit, Nec dicet, cur ego amicum, &c. Ex qua deinde interrogatione ducit reliqua omnia, quæ dicuntur, ad finem usq; huius libelli.

*Hæ nugæ seria ducent
In mala derisum semel, exceptumq; sinistrè.*

Subiectio, quod non sit res ita parua, ut uideatur amico parcere, nolle eum offendere ostendendis uicij's carminū, sed inde oriri magna mala.

*Vt mala quem scabies, aut morbus regius urget,
Aut phanaticus error, & iracunda Diana.
Vesantum tetigisse timent, fugiuntq; poetam,
Qui sapiunt: agitant pueri, incautiq; sequuntur.*

Hæc adduntur præcedentibus ut causa, & incipit hic enumerare Horatius mala, quæ comitantur hanc indulgentiam, qua tractantur aliquando à Criticis poetæ, cum eis parcunt, ac nolunt amicos offendere in re tam leui, ut uidetur, & est sententia. Quemadmodum furiosos, et morbidos fugiunt.

giunt, & uitant prudentes, & cauti pueri, & incauti, qui non intelligunt periculum, aut sceditatem, primo tantum eos accedunt, & sequuntur. Morbus regius autem est, quem arquatum etiam uocant. Cornelius Celsus inde sic dictum putat, quod indigeat sumptuosa, & propemodum regia curatione. Fanaticus error est fatidicorum insania. Iracunda Diana, pro quouis furore, quem dii solent irati hominibus immittere, accipitur. Est itaque primum incommodum, quod sequitur hanc indulgentiam, contemptus.

*Hic, dum sublimeis uersus ructatur, & errat.
 Si, ueluti merulis intentus decidit auceps
 In puteum, foueamue, licet succurrite longum
 Clamet Iò ciues, non sit, qui tollere curet.
 Si quis curet opem ferre, & demittere funem.*

Secundum malum est auxiliij priuatio. Nam, qui semel, atque iterum in manifestum errorem incidit, nec sibi cauet, in posterum habetur pro insanabili, & eo, qui uolens peccat. Hoc ornatum est similitudine aucupis, qui tendens auibus insidias, in foueam incidit, ac à nemine extrahitur, etiamsi fortiter

fortiter imploret hominum auxilium, &
 Si quis uelit opem ferre, impediatur à suspi-
 cantibus, quod uolens eò se demiserit, ac ue-
 lit perire. Conueniunt cum hoc loco ea,
 quæ in primo libro Epistolarum de Plano
 scribuntur ad Sæuam, Licet succurrite, sub
 intellige, is, uel qui, Si quis curet opem, &c.
 deest, &, uel, at, uel similis particula.

*Qui scis, an prudens huc se deiecerit, atq;
 Seruari nolit? dicam. Siculiq; poetæ
 Narrabo interitum. Deus immortalis haberi
 Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnani
 Insiluit.*

Subintelligendum est, ego dixero, potest
 hoc etiam referri ad alium, qui adest. Sed ita
 essent hæc per Mimesin dicta. Vnà cum his
 omnibus, quæ sequuntur usq; ad finem li-
 bri, aut ad eum ipsum, qui uelit opem fer-
 re, ut secum fingeretur loqui, & maneret,
 Mimesis. Mihi placet prima expositio. De
 Empedoclis morte non eodem modo scri-
 bunt auctores, inueniuntur tamē, qui cum
 Horatio sentiant,

*Sit ius, liceatq; perire poetis.
 Inuitum qui seruat, idem facit occidenti.*

Accom-

Accommodat utrumque exemplum Auctu-
 pis, & Empedoclis ad suum institutum per
 quandam indignationem. Et sequitur in
 proximo uersu probatio generalis, ac pro
 illorum sententia, qui putant licere hominē
 seipsum occidere, cum libeat, nec est opus
 Landini subtilitate, qui refert hoc ad occi-
 dentis rationem, quem seruare nefas esse
 non minus, quā alium occidere signifi-
 cat. Non enim occidentis ratio, & eius, qui
 occiditur in eo, qui seipsum occidit, separa-
 ri possunt, præsertim, quod ad seruator-
 rem attinet, qui tam seruat eum, cui fit iniu-
 ria, quā eum, qui eam infert, ita ut non
 minus recte, imò rectius faciat in altero,
 quam in altero peruersius.

*Nec semel hoc fecit: nec si retractus erit, iam
 fiet homo, & ponet famosæ mortis amorem.*

Aliud malum, quanquam est inclusum
 huic responsioni, seu Mimeli, quæ ad præce-
 dens malum pertinet. Est autem insanabi-
 lis ambitio. Famosæ, hic est μέσος pro affe-
 rentis famam, siue bona sit, siue mala.

*Nec satis apparet, cur uersus factitet: utrum
 Minxerit in patrios cineres, an triste bidental.*

82 IN ARTEM POETIC.

Mouerit incestus: certe furit, ac uelut ursus
 Obiectos caueæ ualuit si frangere clathros.
 Indoctum, doctumq; fugat recitator acerbus.
 Quem uerò arripuit, tenet, occiditq; legendo,
 Non missura cutem nisi plena cruoris irudo.

Vnde sit hic furor dicit incertum esse, nisi quod deos iratos habeat propter aliquod scelus, ut est uiolare paternum sepulchrum, aut bidental, hoc est, templum ab eo quod bidentes, id est, oues in eo mactarentur, ut uult S. Pomp. Incestus hic adiectiue ponitur. In reliquis uersibus insaniam talis poetæ, qui ex illis initijs (nugas uocauit) peruenit in tantam insaniam, ut furat, ut conclusus ursus, ut in quoslibet faciat impetum, & comprehensos non dimittat prius, quam eos recitandis uersibus occiderit, id est, affecerit ingenti molestia per hyperbolen, & satisfecerit suæ libidini. Hoc enim est, quod dicit per allegoriam: Non missura cutem, nisi plena cruoris irudo.

Clathros hic posuit pro cancellis, aut repagulis, & est græca uox κλέθρον paululum de-
 mutata.

F I N I S.

Q. HORATII FLACCI

Vita per Cantalicium, carmine Heroico

SI quis erit, *Quinti uitam cognoscere Flacci*
Qui uelit, hæc infra carmina pauca legat.
Edidit hunc uatem claris octaua decembris
Torquati & Cottæ fascibus alma dies.
Sed fuit ex humili natus præcone parente,
Qui libertinæ conditionis erat.
Attamen erexit fortuna urgente disertum
Virtutis uera nobilitate caput.
An fuerit Lucanus an Appulus, ipse recensens
Ambigit: haud dubie sed Venusinus erat.
Est ubi patre pio teneris nutritus in annis:
Ingenij magno præditus igne puer.
Mox etiam ductus cura genitoris ad urbem,
Vasit in egregium docta per ora uirum.
Inde bonus causa sophiæ migravit Athenas:
Ne quod inexpertum linqueret artis opus.
Iuuit ubi in primis Epicuri incumbere sectæ,
Dum furor, atq; animus dum iuuenilis erat.
Post grauior sapiens Academi ad dogna rediuit,
Vt rectum studij prosequeretur iter.
Concusso sed enim bellis ciuilibus orbe,
Ipse quoq; instituit Martia castra sequi.
Sed pius & placidæ quia libertatis amicus,
Sub Bruto contra Cæsaris arma fuit.

A quo pro meritis decoratus in ordine, gessit
 Clara potestatis dona tribunitiæ.
Ad paupertatem Bruto percunte redactus,
 Ocia pierijs reddidit inde choris.
Factus & hinc Varo socius, magnoq; Maroni,
 In Mecœnatis floruit ille sinu.
Quo duce amicitiam, ueniamq; à Cesare culpa
 Promeruit, reliquos & sine lite dies.
Sed quum iam uitæ bis septem tempora lustris
 Tangeret, inuiso reddidit ossa solo.
Et Mecœnatis prope molliter ossa sepultus
 Occubat urbanis Flaccus in Exquilijs.
Paruum erat, lippus, pleno sed corpore obesus,
 Et frugi, & parcus, ambitione carens:
Integer, & facilis, prudens, firibundus, amicus!
 Corda tamen gessit prona libidinibus.
Tradidit è medio Græcorum fonte receptam
 Pyndaricam Latio primus in orbe lyram.
Ad quam bis binos cantauit in ordine libros,
 Et cum seclorum carmine scripsit Epos.
Vnus & uatem formauit in arte libelli,
 Quo nullum melius uatibus extat opus,
De q; duos etiam morali dogmate plenos
 Fecit Epistolijs, de Satyrisq; duos.
Quæ lege qui uitam cupis informare per artes,
 Et ueterum sapiens ethica quisquis amat.

F I N I S.

ARGENTORATI APVD CRA-
TONEM MYLIVM, AN.
M. D. XLIII.
MENSE SEPTEMB.

1871 6260.

